

Бондарчук О. І., Пінчук Н. І., Казакова С. В.

**ГЕНДЕРНО-ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ
ГОТОВНОСТІ КЕРІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ**

Постановка проблеми. Однією з умов успішної діяльності сучасних освітніх організацій є позитивний імідж їх керівника для цільової групи споживачів освітніх послуг. Недостатньо високий престиж робітничих професій в очах сучасної молоді зумовлює підвищені вимоги до психологічної готовності керівників професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) щодо формування позитивного іміджу. Відповідно актуальним є дослідження особливостей сформованості такої готовності в управлінців, в тому числі, й її гендерно-вікового аспекту.

Слід зазначити, що психологічні проблеми формування позитивного іміджу управлінців вже були предметом уваги дослідників (Л. Карамушка, Р. Кричевський, В. Шепель та ін.). Досліджено окремі аспекти психологічної готовності керівників професійно-технічних навчальних закладів до маркетингу освітніх послуг (І. Акімов, О.Бондарчук, С. Казакова та ін.). Разом з тим, гендерно-вікові особливості психологічної готовності керівників професійно-технічних навчальних закладів до формування позитивного іміджу не були предметом спеціальної уваги науковців.

Мета роботи – дослідити гендерно-вікові особливості психологічної готовності керівників професійно-технічних навчальних закладів до формування позитивного іміджу.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Позитивний імідж керівника професійно-технічного навчального закладу визначено нами як цілісний несуперечливий образ управлінця, сформований у свідомості довколишніх, який відповідає цілям, нормам, цінностям цільової групи (педагоги, майстри виробничого навчання, учні, їхні батьки), а також очікуванням, що

пред'являються членами цієї групи до управлінця.

Відповідно до підходу Л. Карамушки до психологічної готовності управлінця до професійної діяльності, визначено складові психологічної готовності керівників ПТНЗ до формування позитивного іміджу як інтегрального особистісного утворення: 1) мотиваційну (сукупність мотивів, що забезпечують усвідомлення керівником значущості та прагнення формування власного позитивного іміджу); 2) когнітивну (наявність психологічних знань щодо особливостей, чинників, прийомів і методів формування власного позитивного іміджу); 3) операційну (вміння та навички використання знань, прийомів і методів формування позитивного іміджу у процесі управлінської діяльності); 4) особистісну (сукупність особистісних якостей, які забезпечують формування позитивного іміджу управлінця) тощо.

Для дослідження зазначених складових було використано: а) для дослідження мотиваційної складової: авторську модифікацію методики О. Бондарчук, Л. Карамушки «Мотиви професійної діяльності керівника освітньої організації», спрямовану на вибір і ранжування за ступенем значущості керівниками ПТНЗ мотивів формування позитивного іміджу; б) для дослідження когнітивної та операційної складових: авторську модифікацію методики М. Фадєєвої «Імідж керівника освітньої організації» [12], спрямовану на вивчення рівня знань про зміст, показники, чинники й умови формування позитивного іміджу управлінця; в) для дослідження особистісної складової: шкалу самомоніторингу М. Снайдера; б) опитувальник оцінювання рівня емпатії І. Юсупова; в) опитувальник Ю. Орлова щодо вивчення потреби у спілкуванні; г) опитувальник «Креативний потенціал» (Н. Фетискін, В. Мануйлов, Г. Козлов).

Дослідження проводилося протягом 2012 – 2014 рр. на базі ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України. Вибірку склали 150 керівників професійно-технічних навчальних закладів з усіх регіонів України, які були розподілені на групи за статтю (82 % чоловіків, 18 % – жінок) і віком (9,3 % досліджуваних до 35 років, 24,7 % – від 35 до 42 років, 51,3 % – віком від 42 до 50 років, 14,7 % – віком понад 50 років).

4) стаж управлінської роботи: до 5 років – 28,7 %, від 5 до 10 років – 30,7 %, від 10 до 20 років – 31,3 %, від 20 до 30 років – 6,7 %, понад 30 років – 2,7 % досліджуваних керівників.

Одержані дані піддавалися кореляційному та дисперсійному аналізу з використанням комп'ютерного пакету статистичних програм SPSS (версія 17.0) та Excel MS.

За результатами дослідження виявлено недостатній рівень психологічної готовності керівників ПТНЗ до формування позитивного іміджу: високий рівень готовності виявлено у 23,8%, середній – у 50,2%, а низький – у 26,0% досліджуваних управлінців.

Щодо гендерно-вікових особливостей психологічної готовності керівників ПТНЗ до формування позитивного іміджу за результатами кореляційного та дисперсійного аналізу виявлено наступне. У старших за віком управлінців чоловічої статі, рівні розвитку когнітивної та особистісної складової готовності зменшуються. Натомість рівні розвитку операційної та мотиваційної складових значно зростають. При цьому жінки-керівники є більш вмотивованими до формування позитивного іміджу, ніж управлінці чоловічої статі ($p < 0,05$; $p < 0,01$), хоча, переважно, його зовнішньої складової.

Крім того, виявлено, що жінки-управлінці характеризуються вищим рівнем особистісної складової готовності ніж чоловіки ($p < 0,05$), при цьому, як свідчать результати дисперсійного аналізу, за рахунок більшої вираженості у жінок емпатії та потреби в спілкуванні. Зокрема, низький рівень емпатії мають 1,8% жінок та 26,7% чоловіків-управлінців; середній рівень – 8,4% жінок та 63,3% чоловіків, високий рівень – 89,8% та 10% досліджуваних відповідно ($p < 0,05$).

Висновки. Недостатній рівень психологічної готовності керівників ПТНЗ до формування позитивного іміджу зумовлює доцільність розроблення диференційовано програми її розвитку з урахуванням гендерно-вікових особливостей управлінців, яку можна реалізувати в умовах післядипломної педагогічної освіти.

Відомості про авторів: Бондарчук Олена Іванівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології управління ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, м. Київ, Україна.

Bondarchuk Olena Ivanivna, doctor of psychological science, professor, Head of chair of management psychology SHEE «University of educational management» NAPN Ukraine, Kyiv, Ukraine.

Казакова Світлана Володимирівна, аспірант, ст. викл. кафедри психології управління ДВНЗ «Університет менеджменту освіти».

Kazakova Svitlana Volodymyrivna, graduate student, art. off Department of Management Psychology of the State Educational Institution "University of Education Management".

Пінчук Наталія Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології управління ДВНЗ «Університет менеджменту освіти».

Pinchuk Natalia Ivanivna, PhD, docent, docent of chair of Management Psychology SHEE «University of educational management» NAPN Ukraine, Kyiv, Ukraine.